

Лидија В. Петровић¹
Универзитет у Крагујевцу
Центар за научноистраживачки рад²
ORCID 0009-0003-1680-5911

ФРАГМЕНТАРНИ ИДЕНТИТЕТ ГРАДА И ПРИЧЕ У ЗИМСКОМ ДНЕВНИКУ СРЂАНА ВАЉАРЕВИЋА

Зимски дневник Срђана Ваљаревића тематизује град указивањем на његову вишеструку фрагментацију а кроз коју писац рефлектује и свест литерарне приче, и саме фрагментиране како амбивалентним гласом наратора-писца тако и идентитетском подељеношћу јунака. Физички, али пре свега ментално, дезоријентишући своје становнике, Ваљаревићев Београд задобија црте Мегалополиса, не рефлектујући град више у хуманистичким претпоставкама његове везе са културом и друштвом, већ у својеврсној над/не-урбаној свести која првобитно центрирани градски простор децентрира испражњујући га од метафизичког потенцијала. Таква перцепција града постаје конститутивни део свести наратора-писца, бодлеровског шетача који, насупротив свеопштој дезоријентисаности градског становништва, покушава да се, ходаћи траговима хуманитета приче, одупре разорној градској моћи. Уоквирујући човека у аутоматизам, робовско-роботичко деловање под привидом слободе (само)избора, град у *Зимском дневнику* осликава симулакрични простор. Поставља се питање да ли се некадашњи, за модерно биће афирмативни изазов сусрета са урбаним, може реконструисати кроз писање, причу и причање. Проблематика не-хуманитета града уоквирује се у Ваљаревићевом делу питањем мотивације коју човеково биће посредно црпи из саме литературе, те питањем њеног учешћа у ревитализовању везе између града и човека, њиховог идентитетског као онтолошки непроблематичног и целовитог успостављања.

Кључне речи: Срђан Ваљаревић, *Зимски дневник*, град, (не-)урбанитет, фрагментација идентитета, симулакрум, језик, Мегалополис

1. УВОД

Са новим, постмодерним погледом на свет, могућности дефинисања текста проширују се далеко изван литерарних граница. Услед нових друштвено-културних контекста, готово сваки феномен у стварности, а нарочито уметнички феномени, могу се дискурзивно посредовати, али и постати објекти различитих идеолошких механизма. У крајњој инстанци, све може постати текст, на шта указује и Роберт Шолс: „Морамо да ослободимо пут између књижевних и вербалних тек-

1 lidija.petrovic@filum.kg.ac.rs

2 Истраживање спроведено у раду финансирало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије (Уговор о преносу средстава за финансирање научноистраживачког рада истраживача на акредитованим високошколским установама у 2025. години број: 451-03-136/2025-03/ 200198.).

стова и друштвеног текста у коме живимо” (Буржињска, Павел Марковски 2009: 586). У (пост)модерној динамици капитализма град, као један од симбола човековог друштвеног идентитета, постаје пак у овом новом контексту његовог егзистирања један од знакова подруштвљења човека, конфронтирајући се ранијем поимању урбанизације, перцепцији града у којем је модерни субјект још могао изнаћи метафизичко уточиште. Насупрот томе, постурбани простор постаје за човеково биће „претња” (в. Владушић 2008: 52), потпуно нечитљив – „град- текст” (исто) који га духовно и метафизички дезоријентише.

Већи део прозе Срђана Ваљаревића утемељује се у овако постављеном концепту града као новог урбаног пејзажа који нема јасног центра ни јасних граница. Тако наратор-писац Ваљаревићевог *Зимског дневника* документује трауматичност отуђења које је у новом урбаном контексту постало иманентно духу послератног човека. Фрагментирајући саму текстуалну форму, делимично и посредством жанровског одабира, Ваљаревић ће кроз забелешке исечака из живота својих јунака, у овом делу указати на расипање њихове свести као на симптоматичну последицу метафизичког урушавања града, губитка његовог стабилног центра, суочивши његове становнике са негативним изазовом идентитетске децентрираности.

2. СВЕСТ ГРАДА КАО НАД/НЕ-УРБАНА СВЕСТ

Кроз приказивање фрагмената из свакодневног живота градског становништва, наратор-писац *Зимског дневника* указује на негативну метафизичку квалитативност простора у којем биће губи оријентацију, суочавајући се са расипањем пређашњих културних знакова града у знакове културне потрошње. Град своје становнике потчињава актуелним потребама новог конзумеристичког тржишта, трансформишући их у алијенизоване појединце који, услед свеопште друштвене контроле над садржајима њиховог живота, на те потребе одговарају пасивно. Нова урбана свест претпоставља ново постављање односа доминације/потчињености у хоризонту питања човекове (не)слободне позиционисаности у граду који постаје хаотични простор распршених слика и центара у којем се и сами становници расипају у фрагментиране идентитете, тако да слобода бивствовања у том простору више „није никакав избор већ сасвим супротно, симптом тога да онај који бира не може разабрати у чему се уопште састоји изазов урбаности” (Владушић 2008: 52). Јунаци који, унутар Ваљаревићевих записа, у сопственим сопственим дневничким фрагментима изражавају интимне рефлексije о својој (не)утемељености у градском центру, постају у граду алијенизовани појединци што је, штавише, случај и са наратором-писцем који пројављује и сопствену уписаност у искуство унутрашњег егзиланства:

Увек млад, увек, туђ, кроз нечији. Било чији. Правим некакве кораке, пролазим неким улицама, гледам некакве чудне куће и зграде, познајем неки свет, некакве људе, пијем некакве кафе. Тек смо стигли. *И неки сам странац* (курзив Л. П.) (Ваљаревић 2006: 86).

И сам, дакле, алијенизован, наратор је у улози пасивног посматрача, бодлеровског градског шетача који кроз писање далекосежније освешћује трагизам неаутентичног, бесциљног луталаштва и дезоријентације у граду. Његова нараторска свест препознаје губитак суштине живљења у том простору као губитак метафизичког залеђа саме приче која треба да одржи човекове идентитетске темеље. Писац, који за предмет своје приче узима такву слику не-урбаног света, у парадоксалној је позицији пред питањем како проказати тај идентитет када „Мегалополис, жанровска књижевност“ (Владушић 2018: 336) искључује могућност стабилне метафизичке интеграције човека у град, тако да му преостаје да „прича причу лишену радње“ (в. Ваљаревић 2006: 56), исказује фрагменте непостојећег метафизичког града.

Постајући бесконачно распрострањућа мрежа у којој је сваки становник дезоријентисан, Ваљаревићев не-град кроз нараторову се свест готово парадоксално огледа у све мањим димензијама: „Београд је мали град, али најмањи је баш тамо где је најпотребнији људима. У људима је и најмањи“ (Ваљаревић 2006: 57), лишен јединственог центра којег има свуда и нема нигде. Конституисан у таквом лиминалном контексту, позиционирајући биће у виртуелну заједницу као у илузију међуљудског заједништва, град интензивира свеопшту дезинтегрисаност Ваљаревићевог субјекта. Нови урбанитет празни људски идентитет „празнећи идентитет простора“ (Владушић 2013: 359), чинећи да се његови становници како просторно, физички тако и ментално у њега упишу као потчињеници норми потрошачког друштва које их међусобно диференцира једино на класној основи:

Породичне куће, приградско насеље. *Сви страшно личе* (курзив Л. П.). Нарочито жене, и то мало старије жене, скоро да су исте. Потпуно исти, аутомобил, пас, кров куће од истог црепа. Све то исто, за њих је било пуно различитости. Данас је у подруму једне од кућа канцеларија приватног предузећа, и сада је то тако, и сиромаштво није одвојено по насељима, разлике могу бити од врата до врата (Ваљаревић 2006: 45).

Деструктивитет града у огледалном је односу са свешћу његових становника који су, дакле, ментално пасивни учесници а не активни опсерватори сопственог живота јер је „теже бити посматрач“ (54), како у једном од интервјуа изјављује Бата Карапеша³. Могућност интроспекције постаје отворена тек кроз освешћивање сопственог идентитета

3 Ваљаревић је у *Зимски дневник* интерполирао своје разговоре са шест уметника које је симптоматично назвао гостима-предавачима, а међу њима су, поред споменутог Бате Карапеша, Мирослав Мандић, Зоран Костић Чане, Ирина Суботић, Нада Колунџија и Давид Албахари. Оно што повезује рад ових, ужим уметничким опредељењем наизглед удаљених личности, из-

у том новом контексту градског као простора који његове становнике све више ментално мапира. „Бити свестан тренутка” значи „описивати ствари” (Ваљаревић 2006: 54), али како је, парадоксално, идентитетска самосвест обесмишљена управо у немогућности човековог дотицаја са метафизиком простора у којем огледа идентитет, немогуће је до краја досегнути жељену онтолошку сигурност. Као пасивни посматрачи такве позиционираности у простор града, Ваљаревићеви јунаци и сами доприносе деконструкцији како просторног тако и унутрашњег, духовног идентитета као двострукој катаклизми: „Они који праве слику о себи правећи слику овог града, праве леш од њега. Зрна светлости виде само друга зрна” (Ваљаревић 2006: 84). Свеопште рушилачко дејство града замаскирано је привидом идентитетске слободе његових становника у физичкој распрострањености урбаног простора, градских солитера који их пак трансформишу у самоалијенизоване, дехуманизоване људе-објекте: „Успут магла покупи солитере на улазу у град. Сви ти спратови, сви станови и људи у њима нестану у магли” (40). Град постаје експонент моћи нове глобалне културе која човека рефлектује у убрзаности живљења у складу са капиталистичким начином производње.

Нараторова примедба да речи више „не могу никоме да одговарају” (42) указује на то да ни уметнички креативитет постаје потчињен негативитету града-дискурса у којем конзумеризам и масовна медијска култура производе свакодневицу градског становништва:

У 13:50 у Гласиначкој улици прођем поред једног човека којег често виђам како копа по кантама и контејнерима за ђубре. Стоји поред једне канте и чита новине. Он сигурно живи од тог ђубрета, сада видим да се на ђубрету и информише. Информацијама и јесте место на ђубрету. То је увек у вези са поносом. Том човеку је сигурно све јасно (Ваљаревић 2006: 23).

Потреба за причањем као потреба за спознајом и стварањем деконструише се пред императивом информације коју у култури Мегалополиса одликује брзина преношења а не разумевање као исход комуницирања; у пренапрегнутости да што брже сазна, човек је у глобализованом граду онеспособљен за мишљење, али не и сазнање, лишен своје духовне, па и уметничке суштине која уписује дехуманизацијски моменат у нараторов доживљај града и међуљудских односа у њему: „Сви газимо по свему” (25). Хуману свест наратор хвата тек у фрагментима, траговима појединачног људског мишљења и деловања: „У 14 и 10, један потез, велики потез. Човек се сагнуо и подигао парче хлеба са тротоара и одложио га на обод канте за отпатке. То су ти потези” (Ваљаревић 2006: 85). Али становништво се, дакле, не повезује са својом – људском суштином јер, уместо да (ре)конструише метафизички потенцијал свог бића, оно је окупирано „физичком експанзијом” (в. Мамфорд 2001: 254) града те сопственим физичким постојањем. Пред питањем да ли

међу осталог је управо интересовање за урбанизам који је свако од њих испитивао у неким аспектима уметничко-теоријског рада.

се хуманитет може изнаћи у тачки човековог самостварања, аури уметности, само приповедање пројављује кризу пред којом се, у отварању траговима метафизике града и човека, нашла сама прича.

3. ПРИЧОМ ПРОТИВ МЕГАЛОПОЛИСА

Валтер Бењамин казао је да „свако испољавање људског духовног живота можемо схватити као врсту језика” (Бењамин 1974: 29). Уколико је етичко-хуманистичка позиција субјекта двадесетог века, услед друштвено-историјских околности рата и установљења новог контекста културне производње, уздрмана, поставља се питање могућности редеофинисања хуманитета тог субјекта кроз биће књижевности и њеног језика. Дехуманизацију града у Ваљаревићевом делу наратор-писац покушава да превлада, управо, писањем, причом, језиком у хајдегеријанском виђењу његовог испољавања у човековом духовном бићу. Потреба човека за говором испољава универзалну црту људске потребе за комуникацијом као хуманим осећањем припадности другоме бићу. Међутим, бивајући испражњена од вештине слушања као претпоставке разумевања, прича се у Ваљаревићевом делу објављује као не-хумана могућност међуљудског проналажења, јер сваки градски појединац је хипериндивидуализован, па умногостручавање гласова јунака у *Зимском дневнику* доноси кризу говора као онтолошки проблем човековог идентитарног дефинисања.

Приповедањем се аутор дневника (узалудно) брани од деструктивитета супериорности Мегалополиса, а тај је отпор заправо опирање трагизму свеопштег човековог самоизневеравања – суштине своје везаности за друго људско биће, град као за простор који треба да побуђује на самоистраживање а не да празни духовне човекове потенцијале. Према Слободану Владушићу, „виртуелни становници осећају анимозитет према свом реалном идентитету и према својим ближњим” (Владушић 2018: 98). Читав двадесети век недвосмислено је век ратне трауме те принудног насиља човека над човеком које за психолошку резултанту има дехуманизацију као осећање иманентно логици послератног бића: „У 23:40 седим код друга, скупило се друштво. Један коврцави, којег познајем, откида на рат. Каже да је бацао бомбе и да је пуцао из рова, у Славонији. И каже да би поново ишао кад би га звали” (Ваљаревић 2006: 76).

Говор не само да се опире хуманитету већ се непосредно учитава у не-хуманитет међуљудских односа лишених дубине, штавише, трансформише се у облик капиталистичке потчињености, (само)заробљености човека у глобални не-град. Нараторов позив читаоцу – човеку на причу, произлази из трагичне освешћености симулакрума комуникације који је произвео град-симулакрум. Говор и прича, као елементи једног стваралачког чина, позивају човека на тај чин као на могући вид

(само)спознаје, те иако „нема смисла уопште мораш себе да чујеш“⁴ (Ваљаревић 2006: 64), самоствориш.

Хајдегер каже да „[...] моћ говора није сигуран посед. Онај који говори још се само чуди или ужасава. Више не говори, он ћути“ (Хајдегер 1982: 222), дакле, себе не чује. У отпор Мегалополису причом априори је утиснута метафизичка немогућност човека на (само)разумевање говором који је постао хајдегеријанско брбљање, репетитовање испразних разговора као последице обесмишљености живота у граду „састављеног од понављања, један живот је једна песма кроз једну причу једна слика је живот“ (19). Ипак, баш на месту одсуства њеног хуманитета, он тежи да пројави метафизички потенцијал приче или бар њених трагова у обнови човекове (само)спознаје: „Не бих волео да ме неко разуме како је све на бази конфликта и агресије, него на бази свеопште људскости. Многи људи не знају о томе. Треба им причати [...]. Све то има неки правилник, али ништа не вреди ако ниси спознао“⁵ (Ваљаревић 2006: 64).

Књижевност пружа метафизички вишак на који човек жељан духовне хране увек може да рачуна, тако прича у Ваљаревићевом делу постаје метафорички посредник редеофинисања везе између хуманитета човека и уметности, човека и града. У духовној пустињи Мегалополиса, његов „роб би могао да у књижевности пронађе савезника, или, макар у симболичком смислу, неку врсту штита“ (Владушић 2018: 340). Може ли уметност трансформисати човекову перцепцију сопственог метафизичког идентитета у његовом простору? Ваљаревићев наратор своје јунаке отвара причи као могућности њиховог поновног рашчитавања себе, свог идентитета кроз биће књижевности. Пишчев гост⁶ каже: „Ми зато ово причамо. Књиге, на пример, нису нешто што припада књижевности [...] него животу“ (Ваљаревић 2006: 60). Нихилирање духовне блискости међу становницима Мегалополиса премошћује се, макар делимично, уткивањем људског искуства у књижевно, кроз „блискост између приповедача и читаоца“ (Владушић 2018: 345), наратора-писца и становника Мегалополиса, Ваљаревића и његових читалаца. Али, предслов томе је да човек освести (само)обману симулакрума којим је окружен, те „да не сме да лаже“ (Ваљаревић 2006: 60), јер је то једини начин да његово „инхерентно ропство у Мегалополису“ (в. Владушић 2018: 87) буде превазиђено и да прича остави метафизички траг у његовом бићу. Делотворност приче у савлађивању нихилистичких аспеката града оспољила би се у оном тренутку у којем би биће могло да ревалор-

4 Цитат је исечак Ваљаревићевог интервјуа са Зораном Костићем Цанетом, једног од наратора-гостију *Зимској дневника*.

5 И ова констатација припада Зорану Костићу. Иако говори преваходно из угла музичког уметника, Цанетова рефлексја усмерена је на проблематику уметничког и стварања уопште: „Процес стварања. А извођење, то си ти. [...] То је вечан тренутак, да се отвориш самом себи.“ (Ваљаревић 2006: 64)

6 Реч је о песнику и концептуалном уметнику Мирославу Мандићу.

ризује потребу за причом, уметношћу као видом самооткривања – „то је та тачка разрешења [...] радиш све то да би разрешио нешто у себи” (Ваљаревић 2006: 102).

Ауторово постављање питања о сврси писања тако претпоставља и позив читаоцу на учешће у стваралачком чину писања, као предуслова његовог примања истинитог животног смисла, а „прича је људска само ако можеш да је кажеш” (67). Мегалополис мистификује, подрива, чак банализује ту истину као људску суштину, стварајући од свог становника роба масовне (квази)комуникације, па исходиште приче као могућег метафизичког гаранта ревалоризације односа између човека и метафизичког потенцијала града остаје у нараторовој свести у бинарним опозицијама истина : лаж, стварност : симулакрум, у питању „који је најбољи начин” (67) да се прича оконча?

4. ГРАД: СЛИКА-СИМУЛАКРУМ

Аутор дневника готово филмски кадрира исечке из живота становника свог града, очитујући кроз њих његову спољашњу слику – привидне животности у динамици људског кретања улицама а која је тек пренапрегнути темпо живљења, а не одраз истинског живота града. Његова спољашња слика контрастирана је унутрашњом нараторовој перцепцији али и перцепцији самих јунака, који су и сами писци сопствених дневника где осведочују осећање самоотуђења у граду. У тим дневничким забелешкама, које Ваљаревић курзивом издваја у засебне текстуалне целине, раскрива се воља градских становника за аутентичним живљењем која је сучељена нужности адаптације и новој логици урбаног, науштрб губљења аутентичног ја преображеног у лика⁷ који се, више не утемељује ни у „стварној” огледалној рефлексiji себе самог јер ни ње више нема⁸: „[...] једна девојка маже уста кармином. Гледа у своје усне у огледалу. Како стварно изгледају никада неће видети. Иста је ствар са светом: како ми стварно изгледамо?” (Ваљаревић 2006: 22)

Нова свест урбанитета нужно рефлектује начин на који, дакле, личност гради (само)свест у његовом простору, али она је видљиво симулакрични (ауто)пројекат као продукт човековог робовања потрошачкој култури у којој средство постаје циљ по себи:

7 У оквиру своје студије *Књижевности и коментари*, Слободан Владушић начиниће разлику између појма *лик* и *личности*, у контексту човековог становања у Мегалополису. Наиме, становник Мегалополиса не може бити личност са његовим метафизичким ознакама; личност је, у односу на становника – роба Мегалополиса, активна, она има „став активне, политичке ироније и има храбрости за тај став. Роб Мегалополиса, склон је селебритизацији самога себе, а она је повезана са подражавањем” (в. Владушић 2018: 338–339).

8 Бодријар каже како „симулакрум другогa ступња пак поједностављује проблем упијањем привида, или укидањем стварности, како год хтјели; у сваком случају, он успоставља неку стварност без слике, без жеке, без зрцала, без привида” (Бодријар 2001: 74).

[...] стравична слика: трамвај на којем се рекламира модна и заштитна одећа. Заштитна одећа. Од чега? Шта смо то урадили? Сви ужасно лажемо и у томе смо заједно и не можемо да видимо како се скљокава. На крају се рекламира заштитна одећа. Али ваљда нам неће требати, савест је ионако мирна. Не, не, рекламирам јер верујем у зараду. А заштитити се не можеш (Ваљаревић 2006: 25).

Од доба заснивања потрошачке и медијске културе, човек је заточен у парадоксалном самоодабиру тога да у њој буде пуки потрошач, поистовећен са симулакричним пројектом капиталистичког града – друштва. Изградити *ја* у његовом простору значи изградити сопствени бренд, тако да аутентични животни стил замењује „look” (в. Владушић 218: 339); човек постаје „'гардероба' која не прекрива само човеково тело већ и његову душу” (339). Град-симулакрум постаје део онтологије савременог човека која је и његову сопствену фигуру и фигуру града испразнила од метафизичке могућности самоизграђивања. Могуће ослобођење из ропства Мегалополиса немогуће је изван могућности ревалоризације човековог односа према себи али и, истовремено, другим људским бићима. Пишчево питање о идентитету човека у граду изражава зазор од свеprisутне фрагментарности тих односа.

Има ли, дакле, одговора на „изазов урбаног” (в. Владушић 2008: 56) – не-урбаног? Пишчев позив читаоцу на самообнављање, ре-(ауто) креирање не наилази на јасно искристалисан одзив код јунака *Зимског дневника*, али одблесци метафизичке визије назире се у нараторовој свести која кроз причу тежи преточити смисао у онога ко слуша, као потенцијалног носиоца метафизичког залога града: „Живот вреди због гомиле ситних искустава. Али само ако сам нешто од себе уложио. Да бих нешто сачувао, морам уложити и морам ићи на највећу цену” (Ваљаревић 2006: 107). Тај улог претпоставља бити довољно храбар и спреман – чути али и испричати сопствену причу, аутентичну животну, чак књижевну, јер управо књижевност може, изнова, „личност повезати са светом и активним животом” (Владушић 2018: 350).

5. ЗАКЉУЧАК

У Ваљаревићевом *Зимском дневнику* у град су учитани разнолики знакови фрагментарности, пре свега идентитета његових становника који у њему егзистирају као у идеологизованом урбаном простору који је испражњен од метафизичких знакова града. Ваљаревићеви јунаци-наратори у њему више нису носиоци метафизичког залога градског идентитета, стога у њему не могу реорганизовати сопствену метафизичку егзистенцију. Ваљаревићева поетичка слика града сведочанство је алијенизације човека двадесетог и двадесет и првог века – од себе и од могућности емпатичног међуљудског одношења у граду, деструктивитета таквих односа уписаних у свачију осим у свест наратора-писца

Дневника. Град оличава Мегалополис који нижира могућност човекове улоге у реконструисању простора у којем живи, а насупрот томе, имплицира човеково уписивање у ропство културне потрошње и технолошке репродукције. Идентитетска веза човек : град тако је у *Зимском дневнику* априори метафизички фрагментирана. Питање њене потенцијалне ревалоризације писац поставља кроз трагање за хуманим знаковима града у самом процесу писања – о животима његових становника, њиховим причама о својим животима у граду, тако да залог приче претпоставља као један од видова метафизичког отпора разорној моћи глобалног града, трагања за његовим метафизичким обрисима као, у крајњој инстанци, трагања за хуманим залеђем везе између човека и уметности.

Извори

Ваљаревић 2006: S. Valjarević, *Zimski dnevnik*, Beograd: Samidzat B92.

Литература

Бењамин 1974: W. Benjamin, *Eseji*, Beograd: Nolit.

Бодријар 2001: J. Baudrillard, *Simulacija i zbilja*, Zagreb: Jesenski i Turk: Hrvatsko sociološko društvo.

Буржињска, Марковски 2009: А. Буржињска, М. П. Марковски, *Књижевне теорије XX века*, Београд: Службени гласник.

Владушић 2007: С. Владушић, *На промаји, студије, есеји и критике*, Зрењанин: Агора.

Владушић 2008: S. Vladušić, *Urbano kao izazov*, Novi. Sad: Polja, god. LIII, br. 453, septembar – oktobar, Novi. Sad, 52–56.

Владушић 2013: С. Владушић, Транзиција као прелаз од културе Полиса у културу Мегалополиса, Београд: *Култура*, бр. 140, Београд, 354–363. Доступно на: <https://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0023-5164/2013/0023-51641340354V.pdf>

Владушић 2018: С. Владушић, *Књижевности и коментари*, Београд: ЈП Службени гласник.

Мамфорд 2001: L. Mamford, *Grad u istoriji, njegov postanak, njegovo menjanje, njegovi izgledi*, Beograd: Marso.

Хајдегер 1982: М. Hajdeger, *Mišljenje i pevanje*, izabrao i preveo Božidar Zec, Beograd: Nolit. Доступно на: https://www.ivantic.info/Ostale_knjiige/Heidegger_Misljenje_i_pevanje.pdf

Lidija V. Petrović / THE FRAGMENTARY IDENTITY OF THE CITY AND THE STORY IN *WINTER DIARY* BY SRDJAN VALJAREVIĆ

Summary / Srdjan Valjarević's *Winter Diary* thematizes the city by pointing out its multiple fragmentation, through which the writer reflects the awareness of the literary

story, itself fragmented both by the ambivalent voice of the narrator-writer and by the divided identity of the heroes. Disorienting its inhabitants physically, but above all mentally, Valjarević's Belgrade acquires the features of a Megalopolis, no longer reflecting the city in the humanistic assumptions of its connection with culture and society, but in a kind of over/non-urban consciousness that decenters the originally centered city space, emptying it of its metaphysical potential. Such a perception of the city becomes a constitutive part of the consciousness of the narrator-writer, a Baudelaire's flaneur who, in contrary to the general disorientation of the city population, tries to resist the destructive city power by following the traces of the story's humanity. Framing man in automatism, slave-robotic action under the guise of freedom of (self) choice, the city in *Winter Diary* portrays a simulacrum space. The question arises whether the former, for the modern being affirmative challenge of encountering the urban, can be reconstructed through writing, story, and telling. The problem of the non-humanity of the city in Valjarević's work is framed through the question of motivation that the human being implicitly draws from literature itself, as well as the question of its participation in the revitalization of the connection between the city and humans, their identity as an ontologically unproblematic and complete forming.

Keywords: Srdjan Valjarević, *Winter Diary*, city, (non-)urbanism, fragmentation, simulacrum, language, megalopolis

Примљен: 2. новембра 2024.

Прихваћен за штампу јануара 2025.